

Η ψυχανάλυση, στηριγμένη σε μια από τις βάσεις της στο ορθολογικό και συνεπές θεμέλιο του ψυχικού determinισμού, που διδάσκει, δηλαδή, ότι καμιά πράξη μας, καμιά μας ενέργεια δεν είναι τυχαία, μπορεί, αν χρησιμοποιηθεί με σύνεση και χωρίς τις δογματικές ακρότητες του φροϋδισμού, ν' αποβεί πολύτιμη στα χέρια του κριτικού. Δοκιμή μιας τέτοιας εφαρμογής προσπάθησα να κάνω μελετώντας το έργο του κ. Καβάφη· δεν είπασα καθόλου, δουλεύοντας έτσι, πως αρτίως μια κριτική μελέτη· ήθελα απλώς να δείξω τη χρησιμότητα της ψυχανάλυσης για την προκριτική, για την προεργασία της κριτικής, και ταυτοχρόνως να πλησιάσω όσο μπορούσα περισσότερο στην κατάληψη μερικών από τα πιο αψεγάδιαστα πετράδια της νεοελληνικής ποιήσεως. Και ανεξαρτήτως του θαυμασμού που τρέφω για το έργο του μεγάλου Αλεξανδρινού ποιητή, θα ήθελα να τονίσω ότι μια τέτοια μέθοδος δεν αποτελεί καθόλου δικαίωση του εκάστοτε «υπό κρίση» έργου, ούτε προϋποθέτει με κανέναν τρόπο την αξία του. Με την ψυχαναλυτική, δίπλα στις άλλες κλασικές ή καινούργιες μεθόδους, θα μπει ο κριτικός μέσα στο έργο που μελετά· κατόπιν, αφού το ιδεί πώς είναι, από τί συνίσταται, πώς δουλεύει, θα βγει έξω, και αν αισθάνεται τα κότσια του γερά, τότε θα το κρίνει. Τη δικαίωση θα τη δώσει η κρίση, αλλά για την κρίση προϋποτίθεται η γνώση· και πιστεύω να συμφωνεί στην προσπάθειά μου προς το πρώτο αυτό σκαλί της κριτικής ο συγγραφέας της *Ιστορίας της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, που μας δείχνει κάθε μέρα πόσο καλά ξέρει να συνταιριάζει το βραδύ βάδισμα της γνώσης με τη κρίση το γλήγορο πέταγμα.

Νέα Εστία, 1/1/1933, σ. 46-48

Το ζήτημα στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι να υποστηρίξει κανείς άλλες θεωρίες, αλλά το γεγονός ότι η κριτική σκέψη του Δημαρά εγκαινιάζε έκτοτε έναν κριτικό στοχασμό που θα μπορούσαμε να τον ονομάσουμε 'αντικειμενικού χαρακτήρα', για να μην τον επιβαρύνουμε με τον όρο 'επιστημονικό'.

Οριακό έργο κριτικής περί Καβάφη

Μια δοκιμασία για την αθηναϊκή κριτική υπήρξε η μελέτη του Αλεξανδρινού λογίου Τιμού Μαλάνου *Ο ποιητής Κ. Π. Καβάφης* (Ο άνθρωπος και το έργο του) [1933], καθώς η εργασία αυτή κάλυπτε μεγάλο μέρος του αντικειμένου της, ανεξάρτητα από τον βαθμό που ανταποκρινόταν -χωρίς να υπονομεύει εαυτήν- στο θέμα της: το ποιητικό στοιχείο. Αν όμως η όποια αξία της αμφισβητηθεί, με κανένα τρόπο δεν μπορεί να αμφι-

